

ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ ДО СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ІНТЕРНЕТУ В КИТАЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У ряді країн сучасного світу доступ користувачів до мережі Інтернет підлягає суттєвим правовим обмеженням. Розглянуто питання стану та правових обмежень щодо доступу громадян Китаю до низки соціальних мереж Інтернету в Китаї. Пояснення обмеження доступу до соціальних мереж та інших Інтернет-ресурсів ґрунтується на правових актах окремих держав.

Ключові слова: Інтернет-обмеження, міжнародне право, мережева модель, соціальні мережі.

Abstract

In some countries of the modern world, users' access to the Internet is subject to significant legal restrictions. The issue of the state and legal restrictions on access of Chinese citizens to a number of social Internet networks in China is considered. The explanation of the restriction of access to social networks and other Internet resources is based on the legal acts of individual states.

Keywords: Internet restrictions, international law, network model, social networks.

Вступ

На сьогодні у переважній більшості країн світу застосовують обмеження в доступі спільноти громадян до Інтернет-ресурсів, а саме соціальних суспільних месенджерів і мереж. Оскільки такі обмеження застосовуються достатньо широко, виникає потреба у спеціалізованому програмному забезпеченні, методології та засобах технічної обробки, візуального спостереження, неформалізованого групування подібних об'єктів за рейтингом та аналогічними ознаками. До того ж, технічно явище вимагає різнобічного вивчення, зокрема, в межах правничих наук, суспільствознавства та соціології. Обмеження в Інтернет-мережах можуть бути реалізовані у вигляді закриття або блокування web-ресурсів, певного обмеження розмірів трафіку, створення фіктивних опозиційних мережевих ресурсів тощо. За спроби обійти подібні способи до громадян, як правило застосовуються каральні санкції [1].

Результати дослідження

Для просування підприємницької діяльності в нашій країні найбільш часто використовується соціальна мережа «Facebook», позитиви якої для розповсюдження інформаційних звернень очевидні: зручність та легкість проходження реєстрації, можливість для утворення мережевих об'єднань за різноманітними інтересами, нескладний за будовою, логікою та зрозумілістю по собі інформаційний інтерфейс, максимально зручний нескладний інструментарій щодо поширення інформаційних звернень до маси клієнтів, досить широке поширення та використання в США і більшості країн Європейського континенту (за офіційними даними, мережа «Facebook» посідає первинне місце в світі за кількістю мережевих користувачів, а її аудиторія щомісяця становить біля 1,71 млрд користувачів). Розвиток міждержавних відносин України та Китаю, що зорієнтований на підприємництво, вважається за потрібне створення інформаційних та ознайомчих майданчиків для розповсюдження певної інформації щодо конкретної продукції, послуги конкретної підприємницької структури. З цією метою, в переважній більшості випадків повинен бути створений web-сайт, інформаційні матеріали на шпальтах якого повинні розміщуватися виключно китайською мовою. Результатом кропіткої

тривалості роботи над створенням сайту, підготовкою та перекладом розміщуваних матеріалів (при цьому, перекладачі обов'язково і бажано повинні бути етнічними китайцями), їх викладенням, як правило нічого кардинального не передбачається. Проте слід враховувати, що під час перебування в Китаї потенційний користувач практично не має ніякої інформації про конкретний товар, про супутні послуги, які йому надаються, про його переваги над товарами-конкурентами. Інакше кажучи, якщо web-сайт є «невидимим» для китайської державної пошукової системи «Baidu», то це означає, що він також є не видимим і для обраної цільової аудиторії [2].

Функціонування соціальних мереж в Китаї – питання дуже заполітизоване для його легкого вирішення. Інтернет офіційно почав функціонувати в Китаї з 1994 р., що надало можливості громадянам країни отримати мережеву платформу для взаємного спілкування та більшої активізації торговельної та підприємницької діяльності. До середини 2020 р. в країні було визначено понад 710 млн активних користувачів мережі Інтернет [3]. З однієї сторони, влада Китаю використовує мережу Інтернет в якості засобу економічного і соціального розвитку, а з іншої – прагне до максимального усунення нестабільності, яка може бути створена завдяки Інтернету за рахунок використання «контрольованої свободи» в Інтернеті.

Вислів Ден Сяопіна «... якщо Ви відкриєте вікно для свіжого повітря, Ви повинні бути готові, що в нього влетять мухи ...» повністю розкриває сутність, так званого, проекту «Золотий Щит», який також відомий під назвою «Великий брандмауер Китаю» (The Golden Shield Project) – а по своїй суті система цензорного нагляду і фільтрування Інтернету. Стартував цей Проект у 2003 р. і загалом є системою мережі проміжних серверів на Інтернет каналах між місцевими провайдерами і самими міжнародними мережами передавання потоків інформації, які і здійснюють фільтрування власне цієї інформації.

На думку Уолтона Г. [5] з Міжнародного центру з прав людини та демократичного розвитку, в Китаї реалізована одна з найскладніших систем фільтрацію контенту інтернет-сайтів, яка здатна здійснювати доволі ефективно максимальне фільтрування значної кількості інтернет користувачів з використанням значного розмаїття засобів регуляцію та технічного їх контролю (IP-адресного блокування, контентне фільтрування, DNS фільтрування електронних адрес; обнулення отриманого з'єднання та ін.).

До мережевих сайтів, які офіційно та неофіційно підлягають цензурній фільтрації в Китаї відносяться ті, що:

– створені офіційно забороненими групами та різноманітними об'єднаннями у цій державі (наприклад, thecim.org або waselpro.com), а також які сприяють уникненню системи сайтової блокації (наприклад, purevpn.com, strongvpn.com або openvpn.net);

– зв'язані, на думку влади, з «недружніми» урядами інших держав, засобами комунікації та масового поінформування, іншими подібними організаціями та установами (наприклад, economist.com, bbc.com. або utime.com);

– зв'язані з політичними і/або релігійними контентами (наприклад, waselpro.com), порнографічним або сексуальним змістом (наприклад, hardsextube.com або drtuber.com) чи сайти, які пропагують злочинну протизаконну діяльність;

– деякі сайти для окремих блогів (наприклад, fc2.com, wretch.com. або urbansurvival.com) (рис. 1).

Новини та інформація	Соціальні та комунікаційні	Фотографії та відео	Інструменти та спільний доступ
BBC News	Facebook	YouTube	Google Search
CNN	Twitter	Vimeo	Google Apps
The NYTimes	Blogger	Dailymotion	Scribd
Huffington Post	Tumblr	Flickr	Bitty
Wikipedia	WordPress (hosted blogs)	TwitPic	Ping fm
Google News	TypePad (hosted blogs)	ImageShack	Xmarks
Digg	Friend Feed	Google Picasa	Diigo
Reddit	Posterous	Listream	YouSendIt
Current	Technorati	blip.tv	Pirate Bay
Mixx	Gmail		
LiveLeak	Hotmail		
WikiLeaks	Yahoo Mail		

Рис 1. Перелік web-сайтів, які заблоковані в Китаї

Процедура цензорного фільтрування поширюється також на, так звані, «ключові слова». Останні можуть блокуватися під час та на підставі запитів індивідуальних користувачів до систем пошуку іноземного походження, тоді як інші можуть бути віднесені до встановлених чорних переліків (наприклад, «диктатура», «пригнічення», «Далай-лама», «права людини», «демократія», «червоний терор» та ін.).

До окремої групи сайтів, які блокуються державними установами Китаю відносяться окремі відомі сайти соціальних мереж (наприклад, Google Plus, Facebook, Twitter, Instagram). Урядова політика Китаю по відношенню до соціальних мереж характеризується тотальним блокуванням багатьох міжнародних сайтів і підтримці виключно внутрішніх національних «китайських» централізовано цензурованих соцмереж. Якщо в світі використовується Google, в КНР працює Baidu (<http://www.baidu.com/>). На заміну Twitter працює Weibo (<http://tw.weibo.com/>). На противагу Facebook використовується Renren (<http://www.renren.com/>). А Youtube замінює Youku (<http://www.youku.com/>) і Tudou (<https://www.tudou.com/>) (табл. 2).

Інтернет-ресурс	Країни
Facebook	Китай, Іран, Єгипет, Туреччина, Пакистан, Саудівська Аравія
Twitter	Китай, Іран, Туркменістан, Єгипет, Туреччина
Wechat	Туркменістан, Іран, Росія
LinkedIn	Росія, Куба, Іран
Instagram	Китай, Туреччина, Туркменістан, Іран
«Вконтакте»	Україна, Туркменістан, Іран
«Однокласники»	Україна, Китай
Telegram	Росія, Іран, Китай, Пакистан
Viber	Китай, Пакистан, Узбекистан
WhatsApp	Китай, Туркменістан, Пакистан
Skype	Китай, Росія, Узбекистан
Youtube	Іран, Пакистан, Китай, Єгипет, Туреччина, Саудівська Аравія

Рис 2. Обмеження доступу до Інтернет-ресурсів у деяких країнах [4]

Китайські розповсюджувачі інтернет-послуг офіційно зобов'язані до блокування певних web-сайтів і в обов'язковому порядку видаляти певний web-контент відповідно до отриманих зауважень та приписів цензорів.

3 червня 2016 р. державна заборона на проведення незалежного збору або поширення оригінальних недержавних новин була розповсюджена на усі додатки для всіх соціальних мереж, тоді як вже в липні того ж року столичний підрозділ адміністрації Китаю ухвалив норми, які унеможливають китайським національним порталам Інтернету створювати любі новини, що відрізняються оригінальністю, створюючи обмеження їх інформаційних конвентів, які надані обмеженою кількістю дозволених органами державної влади «офіційних» національних джерел. Керівництвом web-сайтів поширення новин настійно «рекомендовано» цілодобово здійснювати відстеження змістового наповнення статей і заміток, з метою недопущення в них різного типу помилок.

3 серпня 2016 р. державний відділ кібер-адміністрації Китаю (Cyberspace of Administration of China) регламентував оновлені серйозні вимоги до цензорного нагляду за інтернетівськими провайдерами, зокрема, запроваджено тотальний постійний нагляд і моніторинг самого вмісту наповнення новин і, а також сувору персональну відповідальність усіх керівників та головних редакторів web-сайтів за їх внутрішній зміст та контент.

Керуючись посиленням над Інтернетом контролю з боку держави, з листопада 2016 р. національними Всекитайськими зборами народних представників був ухвалений ще один новий закон «Про кібербезпеку». Відповідно до нього, приватні фізичні особи та недержавні організації Китаю категорично не мають права проводити в інтернеті дії, які можуть «шкодити безпеці, честі та інтересам держави». Одночасно цим законом заборонена діяльність в мережі інтернет, яка, на думку влади, спрямована до дій з «повалення соціалістичної системи, розкол нації, підриг національної єдності, захист тероризму та екстремізму».

Організація міжнародних захисників права «Human Rights Watch» негативно виступила щодо

норм цього закону через обширне трактування та визначення видів діяльності, яка ним контролюється та обмежується.

Слід зазначити, що змістовне обґрунтування обмеження доступу до певних соціальних мереж в Інтернеті та окремих Інтернет-ресурсів у кожному випадку ґрунтується на конкретних правових та законодавчих актах окремо взятих країн.

Тобто, обмеження в Інтернеті можуть сприйматися як показник слабкого рівня розвитку демократії в країнах, що її практикують. Вони можуть використовуватись з метою оманливого громадян й перешкоджання розвитку вільних ЗМІ, обмеженню вільного обміну думками. Але з іншого боку, Інтернет-обмеження можуть сприйматися як засіб захисту національної інформаційної системи в умовах інформаційної війни [5].

Урахування інформації щодо Інтернет-обмежень дозволяє підтримувати контакт між суб'єктами, які знаходяться у країнах з різним рівнем та різним змістом здійснення фільтрації. З цією метою необхідно бути проінформованим на предмет можливості вільного використання конкретних веб-ресурсів та способу подолання Інтернет-фільтрації.

Таким чином, фільтрування і процедури з адресного блокування web-сайтів в Інтернет-мережі Китаю є одним з багатьох методів національного державного управління. В рамках національної правової системи цієї країни, ознаки загроз щодо «інформаційної безпеки» для держави трактуються досить широко та розмито, а забезпечення збереження суверенітету національного Інтернету» є найголовнішою метою. Цензура при цьому не обмежується тільки процесами блокування західних і прозахідних web-сайтів. Фільтрування, зокрема, поширюється практично на абсолютно всі національні китайські сайти. Не зважаючи на міжнародну практику і те, що міжнародне законодавство у сфері кібер-безпеки повинно захищати елементи свободи слова, складові конфіденційності та інші декларовані права людини, в Китаї та ряді інших країн східноазійського регіону (наприклад, Ірані, Туркменістані, Північній Кореї), головним в державній політиці є забезпечення безпеки безпосередньо інформаційної політики конкретної держави через складові здійснення тотального контролю Інтернет-мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богуш В., Юдін О. Інформаційна безпека держави. Київ: "МК-Прес", 2005. 225 с.
2. Пойта Ю. В. Український Бізнес В Китайських Соціальних Мережах. URL : <https://sinologist.com.ua/ukrayinskij-biznes-v-kitajskih-sotsii/>.
3. Радейко Р. Фільтрація і блокування контенту в мережі інтернет: досвід китайської народної республіки. URL : <http://aphd.ua/filtratsiia-i-blokuvannia-kontentu-v-merezhi-internet-dosvid-kytaysko-narodno-respubliki/>.
4. Ланде Д. В. Мережева модель правових обмежень доступу до інтернету у світі / Д. В. Ланде, Ю. О. Ліненко // ІНФОРМАЦІЯ І ПРАВО. № 2(29)/2019. С. 26-31.
5. Langville Amy N., Meyer Carl D. Google's PageRank and beyond: the science of search engine rankings. Princeton university press. 2011. ISBN: 9780691152660.

Головко Тетяна Іванівна — студентка групи 1ЕЕ-186, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: holovko0372@gmail.com

Войцехівська Валерія Олегівна — студентка групи 2ЕЕ-186, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: lerka.v.2001@gmail.com

Малогулко Юлія Володимирівна — доцент, канд. техн. наук, доцент кафедри електричних станцій та систем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: Julia_Malogulko@ukr.net

Malogulko Yuliia V. — Associate Professor, Ph.D., Associate Professor of power stations and systems department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Holovko Tatyana I. — Department of Power Plants and Systems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : holovko0372@gmail.com

Voitsekhivska Valeria O. — Department of Power Plants and Systems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : lerka.v.2001@gmail.com